

Biblioteka
MAĐARSKA KNJIŽEVNOST

Knjiga 10

Fondacija za Mađarsku Kulturu – Magyar Kultúraért Alapítvány

@ Copyright for the Serbian edition by
Halmosi Sándor, 2022

Šandor Halmoši

PAKLENA TIŠINA

Prevela s mađarskog:

Jolanka Kovač

Alma

Beograd, 2022

*Sto Gospodnji, i svi mi, koji stojimo oko njega.
Vetar duva. Stojimo leđima okrenuti ka stvaranju.*

SKRIVENA ZNAČENJA

*"Zato što počinjemo da pišemo drukčije,
mi moramo ponovo drukčije čitati".*

DERIDA

S obzirom na to da već ima dve objavljene knjige pesama na srpskom („Posle ćutanja“ i „Apokrif“), istaknuti mađarski pesnik Šandor Halmoši, pripadnik srednje generacije pisaca, nije nepoznato ime našoj literarnoj javnosti. Zahvaljujući uspelim i nadahnutim prevodima Jolanke Kovač, njegova moderna lirika u slobodnom stihu izgleda i zvuči više nego izuzetno i kao da ju je pisao neki od naših ili svetskih vodećih pesnika.

Halmoši nije pisac koji voli da eksperimentiše po svaku cenu, ali ipak naginje ka nekoj vrsti oneobičavanja, kako bi to rekao Šklovski, koja ga u većini primera čini osobenim i prepoznatljivim. Ovoga puta on se predstavlja našim čitaocima sasvim novim izborom poezije, koji je nagrađivan i preveden na nekoliko stranih jezika.

„Neretva“ je ne samo obična inspiracija već i svojevrstan fenomen, motiv i topos, kojeg pesnik predstavlja i opisuje na sebi svojstven način, sa dosta aluzija, asocijacija i (ne)skrivenih poruka. Jegrovito i sažeto, a pri tom dovoljno primamljivo i prepoznatljivo, Halmoši ispisuje

vlastiti lirski kanconijer, a može se reći i poemu, koju karakteriše kazivanje u prvom i drugom licu. To „dvostruko“ obraćanje nekome i nečemu za pesnika nije obična ispovest ili intima, koliko je istovremeno viđenje i doživljavanje sveta unutar njega samog i oko njega („Narod voli“).

Razvojni put ovog pesnika tekao je uzlaznom linijom i sada smo u prilici da pratimo i markiramo njegovu genezu, poetičke preobražaje, stvaralačke uzore i podsticaje, a nadasve ukupan pesnički učinak i umetničko dostignuće u vremenskom rasponu od debitanske i već pomenutih knjiga (na srpskom), pa do danas. Dosledan i veran izvornoj poetici, Halmoši na odgovarajući način, u modernističkom i donekle signalističkom stilu, organizuje vlastito pesničko iskustvo i stvaralački kreda, koji je prošao kroz nekoliko faza do svog konačnog oblikovanja i ispoljavanja („Ta struktura“).

Sa ovom poezijom se relativno lako uspostavlja komunikacija, budući da je veoma jednostavna i pristupačna za sve čitaoce, bez obzira na njihovo intelektualno iskustvo i naobrazbu. Očigledno je, dakle, da se strogo vodilo računa o onome šta i kako će se kazati, jer pesnik nije rasipnik reči, slika, melodija i poruka. Sve u svemu, pesnik Šandor Halmoši je ne samo veliki poznavalac i pobornik moderne poetske misli, već njen istinski stvaralac koji je sve poznatiji u evropskim i svetskim okvirima.

Dr Milutin Đuričković

NAROD VOLI

IGUMAN

(Perjel)

I danas su izleteli, vreme je.
I tamno, milosrdno stanje. Sada treba stvarno
da se pazi, sada treba biti jak – i ostati,
ne pobeći. Počistiti, provetriti garnizon koji je
video i lepša vremena. Slobodno plakati, bojati se ispod
slobodnog neba Božjeg. Uzdati se u korektan postupak.
Verovati u oslobodioca, umesto u svet.
Pustiti čoveka da pođe.
Čekati do zore slepe miševe.

TRAŽIMO DOBROG ČOVEKA

(Jóembert keresünk)

Kao iglu u plastu sena, crveni lav
proždire duševni žar. Točak se okreće,
pejsaž se ne menja. Samo alati za grebanje
i za ubadanje rđaju. Samo njih
glancamo ceo život. Samo njih
ćemo staviti pored sebe u grob.
Privremeno.

NAROD VOLI

(Szeretők a népek)

Narod voli lepu besedu,
lepu odeću. Priče o Rimu,
lepu propast. Ružno od lepog.
Krvave olupine.

PUŠTA

(Elenged)

I stiže najzad, raspušta kosu,
Pomiluje ti nadlakticu,
I pušta te.
Kaže, sad već možeš da me voliš.
Kaže, dosta je bilo.
Kažeš, biće dosta.
Bio je to dugačak put.
U četiri ugla sale vidiš
Svoje telo rasparčano na četiri komada.
I plaćaš,
I ustaješ.
I prođeš pored njega
Kao pored usukanog belog medveda
Poslednji lovac na kitove.

OD TIH SANTIMETARA

(Azokʻon a centikʻen)

Jer uvek od tih santimetara zavisi.
I od brzine. Kako se otkidaju
suvišne prnje sa nas. Duša
u velikim parčadima. Kako gubimo
težinu, kritičnu masu.
Kako se skuplja, puca.
Koliko brzo se udaljavaš.
Od sveta, od doline.
Najviše od sebe.
Od tebe.
Kako napuštaš imena.
Kako nalaziš izlaz.

ALI ŠTA ĆE BITI

(De mi lesz)

Ali šta će biti sa agamama? Sa projektom lepote
šta će biti? Šta će biti sa nama, draga? Mislím,
tamo negde u gornjoj sredini, kod zlatnog preseka,
i uopšte, sa nama? Da smo svi mi
jedno, svi, koji se mrzimo,
izbegavamo jedno drugog, čije se mokraće
mešaju u kanalu, oni nemalo
agresivni sa duplim auspuhom, gengsteri
upotrebnog jezika, oni koji se nevoljno late posla,
šampioni mučitelji dece u brakorazvodnim parnicama,
dušebriznici praznih duša, štaviše, hodočasnici,
pesnici i slemeri, posnici i žderači,
i Čontvarijev kedar tamo gore u tvrđavi, sve
smo to mi. Oni koji stanuju u srušenim i u jošnisu-
manastirima, i da su lestve u nama, u podrum po ugalj,
dok bismo se čvrsto držali za ruke. Sova od snega,
koja je cvećem prebijena. Iz zlatnog preseka nestalo je
zlato, iz preseka strpljenje. Uljudnost povređivanja.
Šta će biti sa nama ovako, sa onima koji se još ne odriču
oproštaja?

Ako svi ustanemo, ako se probudimo,
sa krajnjakom šta će biti?

MANJA VEČNOST

(A kisebb végtelen)

„Tanke kao paukova nit” (Pilinski)

„Umiljat i u paklu” (Antal Serb)

Na kraju uvek se iskrivi. Pre
ciljne linije, u poslednjoj krivini. Difunduje.
Ono što dodirne oko, već nije ono, što je.
Na dnu, možda. To suludo držanje,
dok živac izdrži. Preko živca.

TA BITKA

(Az a csata)

Ta bitka nije ova bitka.
U ovoj se boriš sam sa sobom.
Ti umireš, ti lišavaš sebe
odeće, ti zadaješ ubod milosti,
kada ropćeš. Pisana istorija pada
zbog tebe. Nag si, ali samo ti
nosiš krunu i pancir. Oboje te vuku nadole.
Oboje te uzdižu. Gledaš ovo izdaleka.
Iz drugog logora, koji ne postoji.

PHAT

Tama naslikana svetlim bojama.
Drveće okrećenih nogu u usiljenom maršu.
Nema više senki, čak ni u proredima.
Ispovedaonice se napune.
Ispovednike zakletva ne
vezuje više. Tama ponovo raste,
i postaje sve providnija. Svetlost zastareva.

PLAST

(Kazal)

Ali jedna rezidua uvek ostaje.
I ono o čemu brojevi suštinsko znaju:
tačke nagomilavanja, i mnoge vrste beskonačnosti.
Odavde ti ga dajem u ruke.
Kako ga dodirneš, razdvaja se.
Ostaješ sama. Ponekad preskače.
Gusti miris sena.
I lavanda, koncentrovana.

OSNIVAČI

(Alapító)

Članska knjižica overava sve.
Svako odlikovanje, svako pogubljenje.
Svaki čovek je jedna partija.
Potcrkva svakih deset sela.

IZNENADNI PREOKRET

(Pálfordulás)

Iznenadni preokret u vremenu. To ti je jasno.
Kako spiraš šminku, šljaku.
I ruku koja je sprala, i figuru što ispada.
Ali ne i tvrdoću.
A ostati unutra, mekane duše, kako?

OTIČE *(Dagad)*

Da te na logoraškom drvenom ležaju napadaju vaške,
ili što ovde i sada ne možeš da spavaš,
oktobra 2020-e, isto ti dođe.
Šizma otiče.
Tečni stajnjak curi iz nas,
sve rudi po našem obličju.
Brčkamo se i poziramo.
Mlevenje duše danas neće biti.

DRAMA

(Dráma)

Iznad tebe dete.
Pored tebe niko.
Jambolija pored kreveta.
Želimo mir.
Cela tela pokrivamo vazдушnim vrtlogom.

KAŽU *(Azt mondják)*

Kažu, unutrašnji talasi, kao što
mirna voda breg roni. I kažu,
svet je zreo za propast. I ja sam
rekao. Ali sada nema više
ni izreke, i što umesto nas dolazi, neće
biti tako nemilosrdno. Ne koristi
jake reči, neće nakostrešiti prijatnu i uniformisanu
toplotu dnevnih soba. Sve
pokriva s tim tankim slojem što polako ubija.
Na zidovima usamljenost ugljen monoksida.
Plima u praznom govoru.

PRVI SAMOTNJACI

(Az első remeté)

Prvi samotnjaci su pobjegli od
ljudi u pustinju. Poslednji
već nemaju kud. Svet ne može
da oprosti onima, koje je puno povređivao.
I puno misli su povreda, i poslednja
snaga nas gura ka povređivaču. U njima
se otelotvoruje nešto, što mi oblačimo.
Mi umivamo. Više ne postoji ti, ili ja,
oni, drage uspomene, reči, postoji
samo zajednička neodgovornost. Večera
koja je uvek poslednja. Licemerje,
beskonačni red različitosti.
Blaženo iščekivanje Božića.
Krvave opanke Dvanaest gnevni
Ljudi.

NERETVA

NE KAŽEM

(Nem mondom)

Ne kažem da ne tražim, jer tražim.
Ne kažem da ne čekam, jer čekam.
Ali previše je već sukoba u svetu.
I dok stigne,
Duša će se izbledeti iz tkanine.

TA STRUKTURA

(Az a ház)

O toj strukturi razmišljam i ja,
već danima, i o belom kao kost.
I o brojnim kopijama, u kojima živimo, koje
je takođe belo-crno. Dagerotipno sivo.
Ono riđozelenkasto braon. Kao bezdušni pejisaž
na starim vojnim mapama. Kao i otrcano
prelep zid prošlosti fabrike u Šalgotarjanu.
Kao dole, na Paliću, crteži Otoa. Kao Neretva,
koja se posle blizine stena, sufijske tekije,
mostarskog mosta i Međugorja prostire u delti,
predaje se, i uliva se u plavo, koje ne postoji.

NERETVA

Rekao bih nešto lepo, da ne zebeš toliko.
Nešto, da cvokoćeš do bolnih kolena. Ali zbog
kamenja spoticaja sveta, zbog pokidanog cveća i moje
nespretnosti
radije ćutim. Opet. Ni baka ne priča
više, i ne oblači te stalno u haljinu za venčanje
s puno karnera. Ti tražiš ljubav,
ja već samo veliku metaforu. Samo da ne bih morao
da izgovorim. Samo da bih uvek govorio isto.

POSLE TOLIKO GODINA

(Annyi év után)

Posle toliko godina dolaze tolike godine.
I toliko posta zbog tolikih daća.
Plast sena probada iznutra.
Kasno je. I uvek će biti kasno.
Uzalud juriš za kočijom duše.

OVAJ PROSTOR

(Ezt a teret)

Ovaj prostor sam tražio, već neko vreme.
Ovaj dalmatski poljski put, tu, na urbanim
padinama Piliša. Ovde ni pas ne ujeda,
u kasne sate pre ponoći.
Rezano kamenje, kaldrma, ograda bunara,
svilenica, šumovi, usamljenost, mahovina.
Sve sama osećanja. Tragovi životoljubivih ljudi.
I ti si tu negde u svetu.
Ili više tamo. Paradoks blizine.

MILGRAM

Ipak ne možeš mirno da sediš.
Stalno podižeš ulog i gubiš.
Žigosuju te. A mogao bi
biti i predmet najvećeg
suzdržavanja u njihovim
životima. Fuzijska elektrana
ovom izgladnelom svetu.

SEDAMNAEST

(Tizenhét)

Psalm. Pas lire.

Ne čitati.

Ono što te oslovljava. Prostor koji se širi. Ispušta te iz ruku.

Ovako preživljavamo zimu. Naslanjajući se o stub, ispod
svodova.

Ponekad izrečenim, ispuštenim lepimtrunovima,
idemo u galeriju kamena, u leto jezika, sanjamo užarenu
umetnost,

besplatno iskupljenje. I tako se istroše usne, ruke,
ovozemaljske

evidencije, dobitnici na brojnim licitacijama, čemu.

Prošlost pred kapijama.

Sadašnjost nam je blatnjavi-popišani šanac. I merdevine,
bez stepenika.

Čestice, tačke. *Flottent*, lebde. Pate s ohološću
mladosti na licima. Postoje i neke ekstra, kažu.

Vega klopa, leblebija, ili neki zeleni bučkuriš.

Kao *andeoski šlajm*. Lako bih odustao.
Suvo čišćenje. Za kapute, uglavnom. Ne sublimiše,
prljavština.

Ovo je jedna dugačka priča.
Stvarno dugačka.
Kada su se moji razveli.
I neki nedostatak mase.
Učili smo iz biologije.
Ako osnove ne znaš, biće simptoma.

Jer leprša veo,
leluja nabor na suknji.
A zamršeni, rasparani su krajevi pitanja,
i neće biti odgovora.
Svet će odabrati drugog umesto njega.
Odabraće i zaspaće.
Tupi udarci po lobanji.

Stvaranje, ništa drugo.
Nije svetinja.
Da ne padne u pametno, ne odozgo.
Nek iznutra boli
Nek te san trese.
Upali ti se na desni.
Na slezinu sleže.

Nisi voleo popove. Nisi voleo da te vidi kako plačeš,
a razumeo je. Bio si mlad i težak. Bio je mlad i pravi dasa.

Božje ime se nijednom nije spomenulo. Ne priča.

Moglo bi biti i leto. I više od senke. Više od onih 17 lebdećih tačaka oko tvog lica. Ili 17 crnih, đavo će ga znati.

Mais oui, ça aussi. Pa da, i to. Više od tebe samog, pre plača. Ako ti i jedna ćelija ostane iza ograde, utkaće je. U redu stoje samo dvoje. Jedan bdi. Uvek jedan.

Tegli se reč, telo te drma, želeo bi nešto slatko o duši?

Vene. Izliva se, pa presahne. Nosiš ga gore na stepenicama, u zavijutku. zakači se. Drmaš ga. Drma te. Malter opada. Opada, bez tragova. *Dušo draga, odakle, kuda?*

Životu je potreban život, telu telo, a između teg.

Tako se susrećemo, tako se svet okreće.

Tako se stvara zadnja rupa na svirali.

I tako vreme protiče.

Zatim se zbuniš. I ispuštaš ga iz ruke.

I provlačiš se kroz otvor, začudiš se.

Ništa nije skriveno.

Ništa se ne vidi.

Hvataš se za njega.

Ti bacaš na njega prvi rezani kamen.

Samo da ovo ćutanje nije toliko glasno.

Muzika je žena. Gospa naša. Seme joj se gubi.

Započinješ rečenicu. Završava te. Nestaje.

PISMO, NE PESMA

(Levél, nem vers)

Davno sam bio ovako srećan,
i ovako usamljen.
Vidiš, čak se i rime priljubljuju uz mene,
a ranije sam ih tako odgurivao od sebe,
kao što husarski anđeli blagom strogoćom
šutiraju tišinu jednu po jednu iz pesme.
I ne žele više da čuju ni psalam,
ni antifon, samo dve reči koje se susreću.
A ni jeza ne može da ih sjedini.

OBSCULTA

Saslušaj me.

Znam, za ovo ni ceo život nije dovoljan,
i jedno dugo ćutanje je previše.

Znam, sve je ograničenje,
ništa nije ono što je njegova slika,
i to ostaje tako. Ipak, svako
obraćanje je jedan veliki prasak.
I tamo te svaka čestica miluje.

POSMATRANJE ŽDRALOVA *(Darules)*

Iza ograde vrebamo visinu.
Mračno je, čujemo samo komešanje zvukova.
Predmetni stručnjak ume
i da razlikuje mlade duše.
Treba da razumemo jezike, nove pesme
novih vremena. Pejzaž isekan rovovima,
zaštićene močvare. Propovedamo
i sudimo. Posmatramo beskonačnost.
Useljava se unutra, iza naših granica.
Kuća je prazna. Bez ukrasa.

SVE MANJE

(Egyre kevesebb)

Ima nekoga u nama, ko se stalno protivi.
I jedan drugi, koji se povinuje. Svaki
voli, i svaki nestrpljivo.
Zagrljaja neće biti. Izgubio se u mnogobrojnim
propovedima. Ministranata je previše.
I sve manje svetinje.

PRIPITOMLJAVAŠ SE, LOMIŠ SE *(Széldűlsz, összetörsz)*

Pripitomljavaš se, lomiš se. Kažeš
ono što jeste. Svetlosti ne prelamaš,
vodu ne uzimaš. Opšte raspoloženje te
ne dotiče. Pripitomljava se
u raspoloženje pred smak sveta. Slama te.

BLIZU SI

(Közel vagy)

Loše vesti uvek dobijaš iz prve ruke.
Blizu si. Uzalud višegodišnje iskustvo,
zanos, žilavi napad preobraženih lepih
u lepše, radosna vest uvek
potpiruje jači otpor, i stavlja
te na probu. Presekao bi sebe golom rukom.
Ali sve je teže. Ni subjekta, ni predikata.
I pred svakom ti tišinom jedna visoka osmatračnica ptica.

POSTALA SI

(Aszúág)

suvo rečno korito u meni u ovoj
paklenoj tišini, isušeni potok. Ali danas
je već svaki identitet u raspadu, ono
ja, ti, nekadašnji potoci što teku u nama,
nemoguće je imenovati, ni duša ne postoji,
jedino kao konstrukcija. Pa kako
da ti kažem, kada mi nedostaješ i kada ne,
i u očima moje kćerke kada će
veliki odrasti. Polako zaboravljaš
ulazni kod, ja ne znam za tvoj
novi identitet. Zebe, teče,
opada, boli. Ostaju samo koreni.
Bezlični pejzaž ispod žbunova reči.

DOK NE OTEŽA

(Míg el nem nehezül)

Smeti izaći ispod jabuku, i stati
u gravitaciju. Napraviti i održavati
horizontalna polja. Računati
na beskonačnost. Vitlati tegovima.
Popustiti. Izreći svaku rečenicu
do kraja. Dočekati. Kada se proširi,
vratiti se smelo. I plakati, dok
ne oteža.

VEĆ BI SE I TONOVIMA BOJA

(Már a hangszíneknek is)

Već bi se i tonovima boja radovao.
Šćućuriš se u mraku,
i pišeš mračne pesme. Jedan prst
uvek pokazuje pogrešno. Jedno čovečanstvo
te zove. U daljini podešavaju zvuk klavira.
Neće im uspeti.

IZLAŽENJE

(Kivonulás)

Tonem polako, a ni pluća mi ne mogu više.
Lulu, tišinu, planinski vazduh.
Sve prolazi, ako nastaviš dalje.
Duševno đubrivo, kažu.
Oni su već takvi.
Suzavcem pojiš pašnjak u zoru.

AGAPE

ISPOD

(Alatta)

Strava uvek ima dva kraja,
i jedno ljudsko telo. Uzalud krivimo đavola,
Boga. I uzalud mešamo anđele
u to. Sve što je ugrebalo
postojanje, nosi naš otisak prstiju.
Na svakom vratu kragna.
Ispod svake košulje identifikaciona pločica.

AKO PODRŽAVAŠ NEŠTO

(Ha kiállsz)

Ako podržavaš nešto, otkrivaš suštinu.
Ako ne podržavaš, pokriće te.
Već ne osećaš ukuse,
vidi se ulegnuće svega.
Već samo to vidiš, ovu udubljenost koja je
tako svojstvena za vreme izobilja i zasićenih oskudica.
Samo gledaš ulegnuće, i boli te.
Ne znaš šta je to, sve.
Ne zanima te više, kakva je tišina.
Gde se dvoje ili troje okupljamo u moje ime,
mnogo nas je. Mnogo gladnih usta.
Kaplje nam pljuvačka, molimo se.
Stalno otkrivamo suštinu.

AGAPE

(Agape)

Zveri smo.

Sedimo na gravidnoj divljoj krmači i selfujemo.

Zubi su nam beli.

Svaku našu blamažu sami imenujemo.

NISMO ZNALI

(Nem tudtunk)

Da nismo znali protivrečiti
iskušenju? Da nismo umeli živeti
sa milošću patnje? Na ovaj anđeoski ram
kako smo smeli da navučemo takvo životinjsko lice?
A zemlja, ova pogažena, kako može
da nam se ovako priljubljuje pod nogu?

JEV. JOVANOVO

(János Ev.)

Preskačeš nekoliko poglavlja, i pišeš sebi.
Nema ko da ga razume, nema ko da ga sluša.
Nema ko da raspravlja sa njim.
Nema ko da se uhvati za njega, kada jako steže.
Nema ko da se kupu u njegovoj svetlosti, nespretnosti.
Nema ko bi smeo da se zagleda u njega.
Nema ko bi makar jedno slovo izbacio.
Nema ko da ga samelje.
Nema ko da ga pokazuje, i nema kome.
Nema ni žive duše.

TOLIKO JE VOLEO

(Úgy szeretete)

Toliko je voleo svet, da je svoj život
jedinorodnog dao za njega. Proživeo je. Hranio je
anđela prosjaka, životinju u sebi.
Ostalo mu je samo jedno pitanje.
Prazan kavez.

TUPO

(Tompá)

Ako ga skineš sa zida, ostaće mu trag.
Ako ga isčupaš, izrašće mu izdanak.
Silovano telo postaje nasilno,
i bez snage. Duša je izbačeni tiganj.

PLANINA LOBANJA

(Koponyák hegye)

Horizontalno i vertikalno.
Odbijanje, koplja.
Činija u kojoj peremo ruke.
Sigurna hladovina, senka doma.
Jesenja svila, ispljuvci.
Put koji ka planini vodi, krovna konstrukcija.
Isti kamen nam je u ruci,
U ustima iste reči.
Bič i kruna.
Krvava mokraća.
Skandal koji je uvek beskrajan.
Ništa se nije promenilo.
I stihotvorenje je isto.

TOPLJENJE NUKLEARNOG JEZGRA (*Zónaolvasás*)

Laži su dostigle
kritičnu masu.
Mi smo likvidatori.
Sarkofag se neće graditi.

MOGLO BI SE I DRUGAČIJE

(Lehetne máshogy)

Moglo bi se i drugačije. Još ružnije.
Moglo bi još da se potpiruje grafitna vatra.
Ali ni temelja nema više, što bi se istopio.
I nema krova koji bi otvorio eksplodirani prostor.

NE UZIMAMO ZAROBLJENIKE

(Nem ejtünk foglyokat)

Ne sa imanentnim bogom, koji sve podnosi.
Ne sa transcendentnim, koji je s druge strane, i ćuti.
Sami sebi to radimo, verno oslikani, i to mi sami.
Javno, bez stida, ponosno.
Kao da se i hvalimo time.
Evo tela, javna kuća.
Evo duše, lak plen.

NIJE POSTOJANJE

(Nem a létezés)

Nije postojanje skandal.
A ni uvek krvava gaza,
prljavi somot.
Već njegovo komadanje.

LICE

(Az arc)

Lice, kao takvo.

Samo to ne može biti pokriveno.

Vidi se iz svakog ugla.

Gradi se na sedam gora.

Na jednu kičmu.

TONZURA

(Tonzúra)

Nismo čisti,
i nismo savršeni.
Kasnimo na jutrenje, uvek
skliznemo sa pesme. Na jednu tačku vršimo
beskonačan pritisak. Predivno pakujemo
prljavštinu. Penetrantni smrad nas se ne tiče.

ANTRAKS

(Lépfene)

Nije čovek i nije životinja.
Nije nekondicionalni prostor.
Na najlepšim mestima gubavi
katapult. Na svakom obaraču
jedna ljudska ruka. So sveta
nismo mi. Savonarola
je mrtav. Koji nije Solomonov.

ODLAZI U PAKAO

(Pokolra száll)

Između dva pagana, put je uvek treći.
Istegliti se po sredini. Da imamo srca,
jedvaogrebanu dušu, i kad bi bio blagoslov,
umreti toliko puta. Ali neljudsko je
od ljudi. A ako ipak nije, postaće.
Nema tu šta da se ulepšava. Ko je jači, hiljadu
godina je nadmoćan. Ko strahuje za njega, odlazi u pakao.
Ide u raj.

UNUTRAŠNJI ESKIM

I ONO JE PESMA

(A vers az is)

Da li se pomeramo u tom pravcu, ne znam.
Osećam i ja da me guraju, i unutrašnji
otpor. Pejsaž je i to, ispod čega
nije izgužvano. I ono je pesma, koju treba nositi.

PRESUŠI

(Elapad)

Prvo oslabi struktura, kao
kosti sa manjkom kalcijuma. Zatim
jedno po jedno padaju reči sa nas.
Prvo lepe, pa tvrde,
zatim tihe. Nema disanja,
i nema ko da posmatra disanje.
Unutrašnje treperenje koje je održavalo
svet u životu. Unutra više ništa ne dopire.
Ono, unutra, ne postoji. To što je pre bila
poplava, sada je jaruga, nestvorena.
Nema pesme, govora, mantre, molitvenog
mlina, koji čvorove melje. Nema više prepirki,
nema razrešavanja, pomirenja. Nema misli.
I od uviđajnosti već samo ova jedna.
Sve što je bilo živo, nesahranjeno je.

UNUTRAŠNJI ESKIM

(A belső eszkingó)

Na kraju krajeva, odomaćenost.
Tvoja odomaćenost.
Jer lakše je jednu nogu staviti
za drugom, još i u ovoj najvećoj,
ljudskoj zaleđenosti, nego dva slova, dve reči,
dva užasa. Čim izgovoriš, povezuje te.
Kao stakleni most projektovan u Šangaju.
Ali šta će biti sa temperaturom, osim što greje,
i pomaže da preživimo, vara postojanje?
A prevareno postojanje, ako žulja, da li greje?

NEPOZNATI

(Az ismeretlen)

„Veći od mene” (Kiêu Bích Hậu)

Čarolija dubine, onoga dole. Jezgro-periferija.
Uvek ima još niže, i nepoznato je zahvalnije
od lažne sigurnosti utabanog puta.
Dolazaka. Supa pho i zen.
U Kalazu. Kroz iglene uši. Velika gužva
na obe strane mostarskog mosta. Skakači sa tornja
čeznu za dubinom, gledaoci
za večnošću. Tako smo sastavljeni.
Tako nas rasklapaju ponovo. Majstor,
koji iznad njega drži ravnotežu je tetiva.
Masa nategnuta.

KAO ŠTO KRAJ UMETNOSTI

(Ahogy a művészetek vége)

Kao što te kraj umetnosti zakači i povlači nadole.
Očišćen suncokret na usnama što landaraju.
Posle detoksikacije lakše je upijanje.
Lakše i opasnije, jer uvek je drugačije.
A potrebna je i težina, i reč, da te rani.

*Trebalo bi iskati
Iskati to ime
Ono nekoliko
Koje danas niko ne čuva
Ko će, ako ne mi.*

Zagorele priče i manjak.
Sakupiti ono sve,
i jedinstvenu kopiju svega.
Osećati konfitaciju mesa.
Kako ga cepaju, kidaju stručne ruke.
Nemoj da zucneš, vreme radi za tebe.
Krvavo vreme: poniznost apotekarske vage.
Beži od tumačenja.

Vidi mu se kraj.
Samo mu se kraj vidi.

Vraća udarac.
Gura te. Protivreči iskušenju.
Povlači se do planinskog jezerca.
Ni duše na gvozdenim putevima.

NIŠTA *(Semmi)*

Prevesti sve na onu jednu reč.
I živeti, kroz ceo život. Pisati, gravirati.
Nakapati u infuziju.

TIHA MOLITVA, POSLE PONOĆI

(Csendes ima, éjfélt után)

Kraj svakog toka misli je isti.
Ni jedna misao nema kraja, plati
porez, i ostaješ sam.
Caru što je carevo,
i Bogu, što se zakači.
Ono malo, ono sve.
Ništa ti ne ostaje.

GDE PUKNE

(Ahol kifakad)

To izvesno teološko mesto.
Mesto inspiracije. Gde gnojna rana pukne.
Ne možemo ga postaviti na mesto, gurkamo ga
tamo-ovamo u sebi. Neprijatno je,
stalno nam smeta, steže, pritiska,
iritira škakljive tačke. Pozivamo se
na činjenice, koje ne postoje, i na odgovornost,
koja nikad nije naša. Kada su svetlosti
sive mrlje. I gde optužba ima poslednju
reč.

DOLINA PLAČA

(Siralomvölgy)

Na dva kraja doline plača mrtvačnice.
Između njih pašnjaci, polja, puno lepih i lekovitih
cveća. Konji, napola otvorena staja. Na čistom vazduhu
sočne trave, na gredama lepe rezbarije.
Deca trčkaraju kao na slici iz
Nemačke nizije. Nedostaju samo ptice
i pčele. Lastino gnezdo.
Am sa konja.

UZALUD

(Hiába)

Uzalud praviš reda u svetu oko sebe.
Uzalud provetravaš iz unutra. Uzalud veruješ
da se ništa ne dešava uzalud. Okrnjenim
rečima uzalud pokušavaš da seckaš. Besnažnost
je nova snaga. Uхватiti se za ništa. I stati,
besnažno.

OHRABRUJUĆE

(Biztató)

*4,6% od mase Univerzuma
je materija koja se može opaziti, srazmera
tamne materije je 23%, a 72% je tamna energija.*

Ne mogu da kažem ništa ohrabrujuće.
Ono što se iz ovog sveta stvarno
vidi, to je najtamnija materija.
Srdžbe, sebičnost, nasilje, šljaka.
Hiljadu i milijardu gomila rudarskih otpada.
Dobro se vidi. Tinjajuće svetlosti
na strmoj uzbrdici. Gore stražarske vatre.

OSLOBODIO SI SE

(Kigúzsoltad magad)

Oslobodio si se, ali čemu?
Slobodnije se krećeš u njemu,
a oštre reči ne pritiska tako jako
uz tebe. Otvorena komora
je nepomična. Valjaju već
onaj kamen.

KAKO SE SPIRA

(Ahogy leperreg)

Kako se ostatak ljubavi spira sa tebe.
Dok se i svetlost spira. Potezi
ostaju. Potčinjeni položaji tela.
Ispuštaš stigmatu iz ruku. Pokupiš smeće.

10. PESMA

(A 10. vers)

U poslednjim vremenima se ne broji.
Zvoniće. Na bubnoj opni, u očnoj duplji,
u svakoj maloj opljačkanoj komori drhtajućih tela,
kućaće, bušiće, brujiće, bacakaće se
tamnim pahuljama, bez reči. Hiljadu i milion
usta urlaće, otvaraće se i zatvarati. Čupaće kosu
u najvećem nemom filmu. 17 anđela držaće šipku.
17 iskupljujućih sekundi.

17 ŠAMANA, NA ZAČELJU REDA

(17 sámán, a sor elején)

17 inkvizitora. Najbolje društvo.

Sumnja, koja grli i ubija.

Magija sutra.

Možda bi mogao i da odplešeš odavde.

Možda bi mogao i da ostaviš izmereno telo.

Ali zatvoren si u pesmu.

Ništa drugo ne možeš da poneseš na put.

KAO MESIJU

(Mint a Messiást)

Čekao sam te, kao Mesiju.
I čekam te stalno, makar da je to kao
psovka. Al' da li je greh čekati na pravu reč,
i ćutati za vreme posta? Nije to tišina,
čiji kraj nije govor, i nije to
govor, koji ne nadživi reči.
Sve me vređa, i kada se to sve zaglavi.
Ako kažem, nema nijedne duše,
ne mislim na tebe. Jer da ja
ne razgovaram sa tobom, to je nemoguće. Taj
veliki dečko, na tom uzanom krstu, i on je
govorio nekome. Ne znam, šta će biti
od sveta, i kako će se veliki ciklusi menjati.
Koliko puta će se plug okrenuti u nama.
Ali moram da ti kažem, šta je
sada. Jer to je samo sada. Ništa
drugo ne znam. Tu paklenu tišinu
ne dozvoljavam. Ta paklena tišina doći će.

KAO KEVIDINKA

(Mint a kovidinka)

Preživeti, i sačuvati ukus, kao kevidinka.

Žilavo se držati u ono, što je,
ne birati u tlu. Izdržati mrazeve.

Roditi bogato, sazreti kasno, kiseline
držati na niskim vrednostima. Ukrštavati, oplemenjivati.

Uvek kalemiti, kada zvono zvoni.

Vratiti se u ćeliju.

Uspraviti se s mukom.

KRATKA KRITIKA O *NERETVI*

U ovim pesmama svetlost *Trnova sunca* „zastareva“, apokaliptična dehidracija, presahnuće dominira predelima duše, u njenoj tamnoj noći „slabost je nova snaga“ i „sve sviće nalik na nas“. U ovoj poeziji kritika je oštra kao britva, gde priroda reči pridošlica i referenci stvaraju neraskidive protivrečnosti, ipak, iza seče i cepanja nazire se nešto poput humora, samoironije, ta muška vatra, koja ipak jeste svetlost, makar da je i proždirujuća. Rasplamsavanje nastaje iz takozvanih dela, iz samokonstrukcije koja sanja i tera da se sanja zajedništvo, i njihovo preobraženje u plamen koji će ih na kraju ipak proždreti („Gde smo nas troje okupljeni u moje ime, / mnogo nas je. Mnogo gladnih usta.“) Oblizujući unutrašnje i spoljašnje prostore, *Neretva* je vatrena stihija koja pročišćava.

Enike Šepši

O AUTORU

Šandor Halmoši (Halmosi Sándor) mađarski pesnik, prevodilac, matematičar rođen je 1971. godine u Satmarnemeti (Rumunija). Od 1989. do 2006. živio je u Nemačkoj. Član je Evropske naučne, umetničke i književne akademije (EASAL, Pariz). Koordinator je World Poetry Movement-a u Mađarskoj. Poezija mu se prevodi na više jezika. Njegova knjiga pesama *Neretva* je deseta izdata knjiga a ujedno i drugi deo (apokrifne) trilogije:

Trnovi sunca je objavljena 2020. godine u izdanju Izdavačke kuće Gondolat u Budimpešti, a 2022. godine s *Katari*-ma se zaokružuje ova trilogija.

OBJAVLJENA DELA NA MAĐARSKOM JEZIKU:

A démonokkal flancoló (Koji se šepuri s demonima), 2001

Napleány voltál (Sunčeva devojka bejaše ti), 2002

Babérliget (Livada lovora), 2003

Mely a Salamoné (Koji je Solomonov), 2004

Annapurna déli lejtőin (Na južnim padinama Anapurne), 2006

Gileád (Gilead), 2009

Ibrahim (Ibrahim), 2011

Lao-ce szenvedélye (Lao ce-ova strast), 2018

--- Trilogija „Apokrif”: ---

9. *Napszállkák* (Trnovi sunca), 2020

10. *Neretva*, 2021

11. *Katharok* (Katari), 2022

OBJAVLJENA DELA NA SRPSKOM JEZIKU:

Posle ćutanja, Izdavačka kuća Alma, Beograd, 2019

Apokrif, Izdavačka kuća Mesopotamija, Beograd, 2021

SADRŽAJ

<i>Skrivena značenja</i> , Dr Milutin Đuričković	7
--	---

NAROD VOLI

Iguman (<i>Perjel</i>)	11
Tražimo dobrog čoveka (<i>Jóembert keresünk</i>)	12
Narod voli (<i>Szeretik a népek</i>)	13
Pušta (<i>Elenged</i>)	14
Od tih santimetara (<i>Azokon a centiken</i>)	15
Ali šta će biti (<i>De mi lesz</i>)	16
Manja večnost (<i>A kisebb végtelen</i>)	17
Ta bitka (<i>Az a csata</i>)	18
Phat	19
Plast (<i>Kazal</i>)	20
Osnivači (<i>Alapítók</i>)	21
Iznenadni preokret (<i>Pálfordulás</i>)	22
Otiče (<i>Dagad</i>)	23
Drama (<i>Dráma</i>)	24
Kažu (<i>Azt mondják</i>)	25
Prvi samotnjaci (<i>Az első remeték</i>)	26

NERETVA

Ne kažem (<i>Nem mondom</i>)	29
--------------------------------------	----

Ta struktura (<i>Az a váz</i>)	30
Neretva	31
Posle toliko godina (<i>Annyi év után</i>)	32
Ovaj prostor (<i>Ezt a teret</i>)	33
Milgram	34
Sedamnaest (<i>Tizenhét</i>)	35
Pismo, ne pesma (<i>Levél, nem vers</i>)	39
Obsculta	40
Posmatranje ždralova (<i>Darules</i>)	41
Sve manje (<i>Egyre kevesebb</i>)	42
Pripitomljavaš se, lomiš se (<i>Szelídülsz, összetörsz</i>)	43
Blizu si (<i>Közel vagy</i>)	44
Postala si (<i>Aszúág</i>)	45
Dok ne oteža (<i>Míg el nem nehezül</i>)	46
Već bi se i tonovima boja (<i>Már a hangszíneknek is</i>)	47
Izlaženje (<i>Kivonulás</i>)	48

AGAPE

Ispod (<i>Alatta</i>)	51
Ako podržavaš nešto (<i>Ha kiállsz</i>)	52
Agape (<i>Agape</i>)	53
Nismo znali (<i>Nem tudtunk</i>)	54
Jev. Jovanovo (<i>János Ev.</i>)	55
Toliko je voleo (<i>Úgy szerette</i>)	56
Tupo (<i>Tompa</i>)	57
Planina lobanja (<i>Koponyák hegye</i>)	58
Topljenje nuklearnog jezgra (<i>Zónaolvasás</i>)	59
Moglo bi se i drugačije (<i>Lehetne máshogy</i>)	60
Ne uzimamo zarobljenike (<i>Nem ejtünk foglyokat</i>)	61
Nije postojanje (<i>Nem a létezés</i>)	62
Lice (<i>Az arc</i>)	63
Tonzura (<i>Tonzúra</i>)	64
Antraks (<i>Lépfene</i>)	65

Odlazi u pakao (<i>Pokolra száll</i>).....	66
--	----

UNUTRAŠNJI ESKIM

I ono je pesma (<i>A vers az is</i>)	69
Presuši (<i>Elapad</i>)	70
Unutrašnji eskim (<i>A belső eszкимó</i>)	71
Nepoznati (<i>Az ismeretlen</i>)	72
Kao što kraj umetnosti (<i>Ahogy a művészetek vége</i>)	73
Ništa (<i>Semmi</i>)	75
Tiha molitva, posle ponoći (<i>Csendes ima, éjjél után</i>)	76
Gde pukne (<i>Ahol kifakad</i>)	77
Dolina plača (<i>Síralomvölgy</i>)	78
Uzalud (<i>Hiába</i>)	79
Ohrabrujuće (<i>Biztató</i>)	80
Oslobodio si se (<i>Kigúzsoltad magad</i>)	81
Kako se spira (<i>Ahogy leperereg</i>)	82
10. Pesma (<i>A 10. vers</i>)	83
17 šamana, na začelju reda (<i>17 sámán, a sor elején</i>)	84
Kao Mesiju (<i>Mint a Messiást</i>)	85
Kao kevidinka (<i>Mint a kövidinka</i>)	87
Kratka kritika o Neretvi, Enike Šepši	89
O autoru	91

Šándor Halmoši
PAKLENA TIŠINA :
Prevela s mađarskog: Jolanka Kovač

1. izdanje

Izdavač:
„Alma“, Beograd

Lektor:
Marta Đerman-Tot

Likovno rešenje korica:
Dejana Jovanović

Korice su izrađene korišćenjem slike mađarskog slikara
Tivadara Čontvarija Kostke (Csontváry Kosztka Tivadar) *Hodočašće*
kod kedara u Lisabonu.

Štampa:
„Alma“, Beograd

ISBN:
978-86-6122-042-5

Tiraž:
500

Sponzor izdavanja knjige:

Fondacija za Mađarsku Kulturu – Magyar Kultúraért
Alapítvány

Petőfi
Kulturális
Ügynökség

CIP – Katalogizacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd

821.511.141-1

ХАЛМОШИ, ШАНДОР, 1971-

Paklena tišina / Šandor Halmoši ; prevela s mađarskog Jolanka Kovač. – 1. izd. – Beograd : Alma, 2022 (Beograd : Alma). – 95 str. : autorova slika ; 21 cm. – (Biblioteka Mađarska književnost / [Alma] ; knj. 10)

Antologijski izbor. – Tiraž 500. – Str. 7–8: Skrivena značenja / Milutin Đuričković. – Str. 89: Kratka kritika o Neretvi / Enike Šepši. – O autoru: str. 91–92.

ISBN 978-86-6122-042-5

COBISS.SR-ID 75829257